

מדעי האושר: מה כל כך שמח בשמחת בית השואבה? מבוסס על לקו"ש ב/432-430

עכבר קטן נהג ללקק וודקה וליהנות מהחיים. פעם שתי יותר מדי, השתכר ונרדם. חתול שחור התקרב לנעוץ בו את השיניים, אך חתול אחר התקרב מהעבר השני והם פרצו בקרב שריטות ונשיכות. בסופו של דבר שניהם נפלו מתים לרגלי העכבר.

בבוקר התעורר העכבר וראה את שני החתולים שוכבים לצדו. הוא מתח את החזה בגאווה ואמר: "כשאני שותה, אני מסוגל לעשות דברים גדולים..."

מה הופך אדם למאושר? מה מעניק תחושת סיפוק ושביעות רצון? איך גורמים לאנשים לחוות יותר חוויות חיוביות משליליות? תחום "מדעי האושר" הפך להיות אחד הנושאים הפופולריים בעולם המדע. מדובר בנושא מקצועי לכל דבר שנלמד באוניברסיטאות וניתן לבחון אותו בכלים מדעיים. כיום ניתן בפשטות למדוד אושר ולזהות את מידת הסיפוק של הנבדק מחייו. חוקרים בודקים שני חלקים: החלק הראשון הוא האופן בו אתה תופש את החיים שלך: כמה אתה מסופק מהמקום בו אתה נמצא? מהכיוון אליו מתקדמים חיך? האם אתה מגשים את המטרות שלך? החלק השני מבוסס על המרכיב הרגשי: האם אתה חווה יותר חוויות חיוביות משליליות? האם הנך צוחק יותר מאשר מתעצבן?

והמציאות היא שאחוזים גבוהים מאוד של האוכלוסייה משיבים בשלילה לשאלות הללו. זה מה שגילה ד"ר טל בן חיים מאוניברסיטת הרווארד. במשך שנים רבות, הקורס הפופולארי באוניברסיטת העילית במאסצ'וסטס היה "מבוא לכלכלה". הסטודנטים ציפו שהקורס יקדם אותם לקראת הצלחה כלכלית והם התחרו על הזכות להצטרף אליו. בשנת 2006 נחת שם פסיכולוג ישראלי בשם ד"ר טל בן-שחר והציג קורס "פסיכולוגיה חיובית": דרכים להשגת אושר וסיפוק. בשנה הראשונה נרשמו שלושה סטודנטים, בשנה השנייה נרשמו שמונה ונשרו שלושה ובשנה השלישית הפך הקורס לפופולרי שנלמד אי פעם באוניברסיטה. החוג היה כה מבוקש עד שהורים וסבים לסטודנטים מן המניין הצטרפו כשומעים חופשיים¹.

ובכן, מה יש ליהדות לומר על אושר? כיצד משיגים סיפוק בחיים ושביעות רצון מהם?²

הדבר המעניין והמוזר הוא, ששוב ושוב מתפרסמים נתונים מדהימים המראים כי **מדינת היהודים היא דווקא מקום מאושר**. אזרחי מדינת ישראל נמנים על האנשים היותר מרוצים בחייהם ועוקפים גם את אמריקה. רק לפני מספר ימים, בערב ראש השנה, התפרסמו הנתונים השנתיים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה והראו כי קרוב לתשעים אחוז מאזרחי ישראל מרוצים מחייהם. כן, שמעתם

¹ ראו כאן סיפור דומה: <https://www.haaretz.co.il/gallery/lifestyle/premium-1.6386892>

² **חינויות השמחה להצלחה בחיים**: רבינו הזקן כותב בפרק כו בתניא כי השמחה היא המנוע של החיים. היא מביאה אותנו לשיא היכולות ומשחררת את כל החסימות. אדם שמח הוא מרוכז, ערני ונלהב לנצח. העצבות לעומתה היא בבחינת נעילה מרכזית שמורידה את היכולות שלנו לאפס. שני סוחרים מתחרים שאחד הוא טיפוס אופטימי והשני הוא טיפוס קודר – התוצאות של התחרות ברורות מראש. משל יפה: היה פעם אדם חשוב בשם טוביה. הוא היה ה'בורר' הבלתי רשמי של העיירה. בכל פעם שפרץ וויכוח בין אנשים היו עולים לביתו והיה שופט ביניהם. בני העיר חיפשו את קרבתו מתוך מחשבה כי עוד יזדקקו לו. פעם הסתכסך טוביה עם מישהו והלה הלשין למלך. המלך כעס על המוסד העצמאי שטוביה הקים והורה לעצור אותו. הגזירה נודעה לטוביה מבעוד מועד והוא ברח מביתו. כשיצא מבוהל מהעיר, הגיע אל שפת הנהר והיה צריך לעבור לגדה השנייה. הבעיה הייתה שהוא היה איש שמן ולא ידע לשחות. לפתע ראה מלח וותיק וביקש ממנו לשאת אותו אל הגדה השנייה. המלח היה צנום, אבל אזר כוחות והעביר את טוביה על גבו את הנהר. רגע לפני שהגיעו אל הגדה השנייה, לחש לו טוביה באוזן: "כשאחזור אל עוצמתי אשיב לך כגמולך הטוב". המלח התבלבל, מה זה "כשאחזור לעוצמתי"? ומה קורה עכשיו? טוביה הסביר במהירות כי עכשיו הוא בורח מהמלך, אבל הוא עוד ישוב למעמדו הרם. המלח רק שמע את זה וטוביה נפל מידי אל המים וטבע. שאלו אנשים את המלח למה הפלת אותו? הרי עוד רגע הייתם מגיעים אל הגדה השנייה וחיינו היו ניצלים? הסביר המלח: "לא הפלתי אותו, איבדתי את הכוח לשאת אותו. בדרך הטבע אינני יכול לשאת את טוביה. הוא איש כבד ממני. אלא שהשמחה על כך שאני מציל את טוביה השופט, מילאה אותו כוחות אדירים שלא ידעתי שקיימים בי. אבל כשהבנתי שאני סוחר 'סוס מת', שבתו לפעול עם היכולות השגרתיות שלי והוא נפל..."

נכון, למרות המצב הביטחוני, למרות השכונה הכי גרועה במזרח התיכון, על אף הקשיים הכלכליים וחילוקי הדעות הפנימיים המפלגים אותנו – הריכוז היהודי הגדול בעולם הוא מקום טוב לחיות בו. כנראה שיש משהו בחינוך היהודי שמעניק כלים לחיות את החיים נכון. איפה, בקיצור, נמצא האושר?

ב. המילה "שמחה" אינה מופיעה הרבה בתורה. התורה לא יוצרת חיבור ישיר בין קיום המצוות ובין השמחה³. כנראה שעיקר עבודתנו של היהודי צריכה להיות מתוך קבלת עול ולא על בסיס כיף והנאה. ובכל זאת שתי מצוות בודדות יצאו מן הכלל. ישנם שני מקומות חריגים בהם אנו מצווים מפורשות לשמוח: בחג השבועות ובחג הסוכות. בחג השבועות נאמר פעם אחת הציווי לשמוח ובחג הסוכות נאמרה שלוש פעמים מצוות השמחה.

1. ויקרא כג, מ: ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר, כפת תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל, ושמחתם לפני ה' אלוהיכם שבעת ימים. **ראה טז:** חג הסוכת תעשה לך שבעת ימים באספך מגרנך ומיקבך: ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך ... כי יברכך ה' אלוהיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידיך והיית אך שמח.

בהתאם לכך, חג הסוכות הוא היחיד בין מועדי ישראל שזוכה לתואר הנפלא בתפילה ובקידוש:

נוסח התפילה: ותיתן לנו ה' אלוהינו באהבה את יום חג הסוכות הזה – **זמן שמחתנו.**

מה הקשר בין החגים ובין השמחה? מה כל כך משמח בהם? בפשטות, הדרך אל השמחה עוברת דרך החגיגה. החגים הם ימים רגועים של חוויה משפחתית, אכילת בשר ושתיית יין משובח, קניית מתנות לאישה וילידים – ומה צריך יותר מזה כדי לשמוח.

שולחן ערוך סימן תקכט: חייב אדם להיות שמח וטוב לב במועד, הוא ואשתו ובניו וכל הנלווים אליו. כיצד משמחין? הקטנים, נותן להם קליות ואגוזים; והנשים, קונה להם בגדים ותכשיטין כפי ממונו. **שולחן ערוך רבינו הזקן:** והאנשים - בזמן שבית המקדש היה קיים היו אוכלין בשר שלמים לשמחה ועכשיו שאין בית המקדש קיים אין יוצאים ידי חובת שמחה אלא ביין שנאמר ויין ישמח לבב אנוש ... ומכל מקום מצוה יש באכילת בשר ביו"ט כיון שנאמר בו שמחה.

בנוסף לכך, ישנה סיבה יתירה ועודפת לשמחה בחג הסוכות: **ההצלחה הכלכלית.** חג הסוכות הוא "חג האסיף", הוא חותם שנה חקלאית ארוכה לאחר זריעה בחודשי החורף, קציר התבואה בפסח וקטיף הפירות החל מחג השבועות, וכאשר החקלאי זוכה סוף-סוף להכניס את התבואה הביתה, לראות פרי בעמלו ולהתחיל למכור - הוא מתמלא גיל ושמחה.

ילקוט שמעוני אמור רמז תרנד: אתה מוצא שלש שמחות כתיב בחג ... אבל בפסח אין כתוב בו אפילו שמחה אחת. ולמה? משום שבפסח התבואה נידונית ואין אדם יודע מה עושה. וכן אתה מוצא שאין כתוב בעצרת [בחג השבועות] אלא שמחה אחת, דכתיב: ועשית חג שבועות לה' אלוהיך ושמחת אתה וביתך, מפני שהתבואה נכנסת בפנים אבל פירות האילן נידונין. אבל בחג הסוכות - לפי שנטלו הנפשות רחמים ביום הכפורים, ועוד **שהתבואה ופירות האילן בפנים - לפיכך כתב שלוש שמחות.**

ואם כן, השמחה ברמתה הפשוטה היא תוצר של סביבה תומכת ומתאימה: חוויה משפחתית חברתית ונוחות כלכלית. ואולם אחרי ההקדמה הזו, עלינו לעלות רמה ולהגיע אל הדבר האמתי: ברור שאין זה הגורם העיקרי לשמחה, שכן העליצות בחג הסוכות הגיעה לשיא בחגיגה מסורתית: "שמחת בית השואבה". הגמרא מדגישה: **מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו.**

³ ישנה רק אמירה כללית בפרשת הקללות (ולא בתור ציווי): "תחת אשר לא עבדת את ה' בשמחה ובטוב לבב מרוב כל" והאריז"ל מפרש כי הקללות באות בשל העובדה שאיננו עובדים ה' בשמחה. הרמב"ם מציין זאת להלכה בסוף הלכות לולב. ידוע גם המשפט החסידי: "שמחה היא לא מצווה, אך היא מביאה לכל המצוות כולן". אולם כאמור בפנים, התורה עצמה מצווה ישירות לשמוח רק בשתי מצוות.

הרבי מליובאוויטש (ליקוטי שיחות ב/420) מדייק מאריכות הלשון ובצורה שלילית – "מי שלא ראה ... לא ראה שמחה מימיו", ולא נאמר רק בצורה חיובית 'שמחת בית השואבה הייתה גדולה', ללמדך שאפילו **מי שראה שמחה בחייו** - לא התחיל למעשה לראות שמחה אמיתית ביחס להתעלות העצומה של שמחת בית השואבה. כל השמחות איבדו משמעותן לנוכח האושר שנשפך שם כמים.

וכאן עלינו לברר מה היה כל כך משמח שם? **איפה בעצם טמון יסוד האושר של החיים?**

מעט רקע: בימי החגים הייתה העיר ירושלים מוצפת ברבבות יהודים. מכל תפוצות ישראל היו עולים לקיים את מצוות העלייה לרגל והרחובות מלאו חוגגים. לקראת ערב היו מתאספים אל חצר המקדש, פרחי הכהונה היו מטפסים אל מנורות ענקיות בגובה 25 מטר, ממלאים גיגיות גדולות עם עשרה ליטר שמן ומאירים את המנורות. האור היה עצום והגיע לכל חצר בירושלים. למטה היו פוצחים בריקודים עד כלות הכוחות שנמשכו בכל לילות החג, בכל שעות הלילה ובהובלת גדולי הדור בעצמם. הגמרא מספרת על נשיא הסנהדרין, רבן שמעון בן גמליאל, שהיה נוטל שמונה אבוקות של אור וזורק אחת ונוטל אחת, והגמרא מסכמת כי לא היינו נותנים שינה לעינינו בכל לילות חג הסוכות.

הריקודים היו הכנה לקראת עלות השחר. החוגגים צעדו אל מעיין השילוח, הכוהן שאב מים מהמעין והעלה אותם לבית המקדש. זה הפירוש "שמחת בית השואבה", שמחת **שאיבת המים**, כמו שנאמר: "ושאבתם מים בששון". הכוהן היה מעלה את המים למקדש ומנסך על המזבח, מתחת המזבח היו נקבים מהם ירדו המים אל האדמה ובה נבראו נקבים מששת ימי בראשית לקבל בתוכם את המים.

התלמוד ירושלמי מוסיף דברים מופלאים: "שמחת בית השואבה" היא גם **מלשון שאיבת רוח הקודש**. וזה מה שקרה ליונה הנביא, הוא נכנס לשם איש פשוט ומרוב שרקד והתמסר לשמחה, זכה להפוך להיות נביא אלוקים.

2. **משנה סוכה נא, א: מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו. גמרא שם נב:**
שמחת בית השואבה ... משום שנאמר 'ושאבתם מים בששון'. **רש"י שם נא ד"ה החליל: כל שמחה זו אינה אלא בשביל ניסוך המים, שנאמר ושאבתם מים בששון.**

ירושלמי סוכה ה, א: למה נקרא שמה בית שואבה? שמשם שואבים רוח הקודש ... יונה בן אמת
מעולי רגלים היה ונכנס לשמחת בית שואבה ושרתה עליו רוח הקודש.

והתמיהה היא גדולה: מה הקשר בין שאיבת מים ובין שמחה שלא הייתה כמותה? במה גדולה שמחת השאיבה מעונג השבת, שמחת הפסח בו קיבלנו את חרותנו או ימי הפורים בהם זכינו בחיים?

יתירה מכך: אם משהו משמח בפעילות הזו, היה עלינו לשמוח בניסוך היין ולא בניסוך המים? כשם שניסכו מים על המזבח בסוכות, כך היו מנסכים יין לאורך כל השנה בהקרבת הקרבנות, ויין הוא דבר משמח. אבל מה מרגש במים? מדובר בגורם הכי בנאלי בעולם?

ליקוטי שיחות ב/426: יש להבין השמחה היתירה בניסוך המים מאשר בניסוך היין: הרי יין הוא דבר הגורם תענוג ולכן בכל שתיית יין צריך לברך. אולם השותה מים שלא מתוך צמא (כמו כדי לבלוע תרופה) אינו צריך לברך, שכן המים כשלעצמם אינם גורמים תענוג?

הרבי מליובאוויטש מוצא כאן את התובנה הכי עמוקה על אושר, משמעות וחיים של טעם.

ג. לפני שנכנסים לנושא, נעיר הערה עיונית אחת שמעצימה את נושא השמחה בסוכות. מדובר בהערה נפרדת שהיא בבחינת מאמר המוסגר, אבל ללא ספק מעניקה עושר לסוגיה. עד כאן דובר על השמחה כתוצאה מעניינים שונים בחג - הסעודות, ההצלחה הכלכלית וניסוך המים. אולם מוטיב השמחה מקיף את כל צדי החג ובולט במידה רבה במצווה העיקרית שבו: הישיבה בסוכה.

המפרשים לאורך הדורות מעלים שתי שאלות מעניינות על מצוות הסוכות, תמיהות פשוטות שכל אחד אמור להעלות אותן בעצמו. א. **למה בכלל הסוכה?** מדוע נס ענני הכבוד זכו לכזה כבוד של הנצחה מדי שנה, יותר מניסים אחרים במדבר?

מצוות הסוכה נועדה להזכיר את נס ענני הכבוד שהקיפו את בני ישראל בהליכתם במדבר. כל אדם שצועד במדבר מתמודד עם קשיים מורכבים. הוא אינו יודע לאיזה כיוון להתקדם, הוא צועד בלילה בחושך מוחלט, האדמה אינה ישרה לצעידה, הוא עלול להתייבש מהשמש הקופחת ועשוי להיפגע מחיצים של אויבים. כעת נכפיל את הקשיים הללו מול מיליוני אנשים וילדים שמתקיימים במדבר לא פחות מארבעים שנה ונבין את האתגר עמו התמודדו. כאן זכה עם ישראל לנס מופלא: אבותינו התקיימו בתוך 'אקווריום' סגור. הם היו מוקפים בשבעה עננים: ארבעה מארבע רוחות השמים, שתיים סוכו עליהם מלמעלה ומלמטה ועוד אחד צעד לפנייהם. הענן שצעד מלפנים הראה את הדרך, יישר את הדרכים והאיר בלילה (כשהפך להיות עמוד אש) ואילו העננים מהצדדים הגינו מפני האויבים וסוכו מפני חום השמש.

וכאן עולה הפלא, שהתורה קבעה חג לזכר העננים ולא לזכר ניסים שהיו יותר חיוניים ומצילי חיים, כמו המן שירד ארבעים שנה ובאר המים. הרי בלעדי הניסים הללו לא היינו שורדים יומיים?⁴

3. ב"ח סימן תרכה: הרי כמה מעלות טובות למקום עלינו שהאכילנו את המן ונתן הבאר ושאר חסדים, ולמה ציווה יותר במצות סוכה לזכור החסד של הושבה בסוכות?

ג. שאלה נוספת: למה מצאנו בסוכה הלכה חריגה מאין כמותה: "מצטער פטור מן הסוכה". כשירד גשם מותר לעזוב את הסוכה ולאכול בבית. למה לא נאמר שהמצטער פטור משמירת שבת או מתפילין?

הנה רעיון מרגש שמחבר אותנו ישירות אל נושא השמחה:

בית אלוקים (המבי"ט, רבי משה מטראני) שער היסודות פרק לז: הבאר והמן היו דבר הכרחי שאי אפשר בלי מציאותם כלל ולכן לא נקבע רמז להם, אבל ענני כבוד שלא היה כל כך הכרחי אלא כדי שלא יהיו בחורב ביום וקרח בלילה - הוקבעו ימי החג רמז לעניינם.

ההנצחה של ענני הכבוד היא דווקא משום שלא היו מצילי חיים. הם בסך הכול נועדו לעשות נוח לעם ישראל. הרעיון של חג הסוכות הוא ללמד שהקב"ה אוהב אותנו כמו אבא שדואג לילדים ולא רק כמו בוס שחייב לספק מזון לעובדים, ולכן היה חשוב לה' לדאוג שאפילו לא יהיה לנו חם⁵, לא חשוך בלילה ולא עליות ומורדות בדרך. צעדה בכיף. חג הסוכות מלמד כי הקב"ה דואג ליהודים – לא רק לקיום ופרנסה, אלא - אפילו למנוחת הנפש וחיים בכבוד. (ראו בהערה⁶ סיפור מיוחד במינו).

⁴⁴ העשרה – למה בט"ו בתשרי: הגאון מווילנה (פירושו לשיר השירים א,ד) מעלה הערה מעניינת: למה חג הסוכות נקבע דווקא בט"ו בתשרי, יום שלא קרה בו כלום בהיסטוריה של עם ישראל? במיוחד שענני הכבוד הקיפו את ישראל בכל ימות השנה?

הגר"א משיב רעיון יפה: לדעתו, העננים חזרו לישראל בדיוק ביום זה. שכן העננים הסתלקו מישראל אחרי חטא העגל, ולמחרת יום כיפור, משה ציווה לישראל לבנות את המשכן ככפרה על החטא. במשך יומיים נוספים קיבצו את הכסף לבניית המשכן, ככתוב "והם הביאו עוד נדבה בבוקר בבוקר". ביום יד בתשרי אספו האומנים את כל מה שנאסף אל מקום הבניה, וביום טו בתשרי החלו לבנות בפועל ואז שבו ענני הכבוד להקיף את ישראל.
⁵ בכך מבאר בארוכה בלקו"ש לב/146 את ההלכה שהסוכה צריכה להיות "עשויה לצל", והצל בה צריך להיות מרובה על אור השמש. וכן מספיק בדיעבד שתי דפנות ומשהו לסוכה. שכן עיקר עניין הסוכה הוא להזכיר את הנסים שהיו לחביבות עם ישראל, שאפילו דאג להם לצל, ואכן עבור הצל הספיקו שני עננים ומשהו ואילו שאר העננים נועדו למטרות אחרות מצילות חיים.

⁶ סיפור - חביבות יתירה (ימים טובים עם הרבי, חג הסוכות/50): כשהיה הרב ברוך וילהלם מנהריה ילד בן 8, הוא זכה ליחידות אצל הרבי. הרבי שאל מי המלמד שלו, וענה ששמו הוא הרב ישעיהו ובר. אחר כך ערך לו הרבי מבחן מדוקדק בחומר הלימודים שלמד בכיתה ובסיום היחידות, הרבי ביקש שכשיחזור לארץ, ייגש למלמד שלו ויספר את השאלות והתשובות שהיו במהלך היחידות ואחר כך יספר לכל חברי הכיתה.
חלפו 42 שנה והרב וילהלם נפגש שוב עם הרב ובר והם שחזרו את אותה יחידות. המחנך הפתיע וסיפר דבר מעניין: "באותה תקופה היו לי ספקות לגבי המשך עבודתי בחינוך. מרבית חבריי יצאו לשליחות וגם אני רציתי לעשות דברים גדולים ולא להישאר מורה בכיתה קטנה. לא שיתפתי איש בלבטיי, אך הם לא הרפו ממני. בדיוק באותם ימים חזרת מהרבי וכאשר באת לכיתה ואמרת שיש לך שליחות מיוחדת מהרבי אלי – התרגשתי מאוד. ומה אני שומע? שהרבי ביקש שתספר לי על מהלך השאלות והתשובות בחומר הלימודים שלימדתי בכיתה. לא יכולתי לקבל חיזוק יותר גדול בכך ששליחותי בחיים היא בתחום של חינוך ילדי ישראל.
הסיפור הוא דוגמה לכך שהקב"ה אינו עוזר רק בעניינים של חיים ומוות, אלא אפילו בענייני 'איכות חיים'...

ולפי זה ראיתי מבארים את הנקודה השלישית: העובדה שהמצטער פטור מן הסוכה. שכן כל מטרת החג היא **לשמוח ביהדות שלנו**. להפגין את גודל הקשר בין הקב"ה וישראל, עד שאינו רוצה אפילו שיהודי יצטער מהשמש, ולכן בוודאי שהסוכה עצמה אינה צריכה להיות מקור לצער - והמצטער פטור.

ואחרי שהבנו שכל צדי החג הזה קשורים עם השמחה, שבה ועולה השאלה המרכזית: מה הייחודיות של שמחת בית השואבה? כיצד היא משקפת את סוד האושר המיוחד?

ד. נפתח בסיפור רב עוצמה שהתפרסם בכמה הזדמנויות: הרב משה בריסקי הוא שליח ותיק בעיר אגורה הילס במחוז לוס אנג'לס. הרב בריסקי הוא נואם מוכשר ובשיעורי התורה שלו משתתפים יהודים רבים מכל הקבוצות והקהילות. פעם מסר שיעור על אמונה ועל כך שה' מנהל את העולם גם בעתות קושי, והבחין כי בעיניו של אחד המשתתפים זולגות דמעות. זה היה מפתיע שהדברים נגעו בו, משום שהאיש לא קיים אורח חיים אורתודוקסי, הוא ניצח על המקהלה בבית הכנסת הרפורמי.

אחרי השיעור ביקש האיש להישאר עם הרב. הוא פתח את סגור לבו ושיתף כי כמה שנים קודם עבר טרגדיה נוראה. אשתו ושלוש בנותיו היו מעורבות בתאונת דרכים ושתיים מתוך הבנות נהרגו במקום ל"ע. הוא שקע בדיכאון עמוק והתקשה לשחזר את שמחת החיים. המצב הלך והחמיר עד שגם חיי הנישואין שלו נהרסו. הוא התגרש מאשתו ונותר עם בתו לבדו.

בשלב מסוים חש שאינו מסוגל לשאת את ייסוריו והחליט לשים קץ לחייו. הוא התכוון להיפרד מהילדה ברגע טוב ואחר כך לעשות מה שיעשה. הוא לקח אותה לסרט קולנוע ותכנן אחרי הסרט להשאיר אותה אצל אמה. "הגענו לבניין הקניון בו נמצא הקולנוע ושמענו מרחוק מוזיקה שמחה. האוזן המוזיקלית שלי קלטה שמדובר במוזיקה יהודית והסתקרנתי לגלות במה מדובר. בכל זאת, זה לא הכותל המערבי... זה קניון בלוס אנג'לס... התקרבו וראינו קבוצת נערים רוקדים סביב חנוכייה גדולה. עוד לפני שהספקתי להבין מה קורה, בחור צעיר משך אותי אל תוך המעגל. הבטתי מרחוק בבת שלי וראיתי את החיוך המתפשט על פניה. ידעתי שאני לא יכול לעשות לה את זה, ובאותו רגע החלטתי נחרצות להמשיך לחיות בשבילה." אז הערב שדיברת על כך שה' מנהל את העולם גם כשהוא נראה רחוק – אני יכול להעיד שאתה יודע על מה אתה מדבר".

ואז קרה דבר מוזר. בעיניו של הרב בריסקי החלו נקוו דמעות. "באיזה קניון זה היה", שאל הרב. "במרכז המסחרי 'מאונט גייט פלאזה' בעמק סימי (simi valley)". כעת הגיע תורו של הרב בריסקי להשלים את הסיפור: "בוא תשמע כמה הקב"ה דאג לך. כמה ימים לפני חג החנוכה ההוא, קיבלתי החלטה להעצים את מבצע "פרסומי ניסא" ולהציב חנוכייה במקום בו לא העמדתי מעולם. הרמתי טלפון אל המודיעין הטלפוני וביקשתי מספר טלפון של קניון בעמק סימי. המוקדנית שאלה איזה קניון אני מחפש, אך לא ענית. שכן אני עצמי לא ידעתי איזה קניון לחפש. קיוויתי שהמוקדנית תפנה אותי אל המקום ההומה ביותר. המוקדנית בחרה לתת לי את המספר של "מאונט גייט פלאזה".

בליל החנוכה הגענו למקום, הבאנו עשרות מתנדבים, מאות סופגניות וציוד הגברה, אך מצאנו מקום שומם לחלוטין. הקניון בשלבי סגירה וחוף מאולם הקולנוע כל החנוניות היו ריקות. היינו מאוכזבים מאוד, אך כיון שראינו אנשים עומדים בתור להיכנס לקולנוע, לקחנו את החנוכייה מהכניסה לקניון והצבנו אותה על יד הקולנוע. אני זוכר כי חזרתי לביתי באותו ערב עם תחושה קשה של כישלון, אך הנה מתברר כי הקב"ה מנהל את העולם בדרכו שלו...

אחד המסרים החזקים העולים מהסיפור הוא, הבנת הרגע הגורלי בו אותו אדם קם לתחיה והחליט נחושות להמשיך את החיים. הרגע שהציל את חייו היה השנייה שהוא ראה את החיוך של הבת שלו כלפיו והבין שאינו יכול לעשות לה את זה – ובחר בחיים.

בואו נחשוב רגע: מדובר על אדם ממוטט, שאיבד הכול בחיים ואין לו מה להפסיד, והנה הוא מחליט לזנק ולהתחיל לחיות מחדש – משום שהיא זקוקה לו ולכן יש לי מה לעשות בעולם. אני לא מיותר. וזה בעצם סיפור חיינו: האושר נמצא במשמעות. בתחושה שיש לחיים ערך. הצורך הבסיסי ביותר הוא – לא אושר במובן של ריקודים והנאה, אלא – להיות בעל ערך. להרגיש שאני תורם, מגשים את

עצמי, וחי חיים שיש בהם ייעוד, יצרנות ונתינה. האושר אינו נמצא בתוכנו, בלקבל, כפי שנהוג לחשוב, אלא דווקא להיפך: מחוצה לנו, ביכולת לתת או ביכולת לעשות, ליצור ולהשפיע.

המילה "אושר" היא מלשון "אישור". כך אמרה לאה לאחר לידת אשר, בנה של שפחה, זלפה: "באושרי כי אשרוני בנות". הבנות האחרות – רחל והשפחות – מאשרות את עובדת היותי אישה משגשגת עד שזכיתי ללידת ילדים יותר מהאחרות. שכן האושר הוא ביטוי של "אישור" על היותי נמצא במקום הנכון ביותר עבורי.

ומבין כל מחוללי האושר, הגורם החזק ביותר אצל יהודי הוא הזכות לעשות את רצון ה'. פשוט כפשוטו, להיות כלי למימוש הרצון האלוקי. שכן אין מימוש של ה"אני העצמי" גדול מזה **ואין חציית גבולות גדולה מזו**. אין מעשה כביר יותר שאפשר לזכות לו במציאות חיינו: לחצות את גבולות הפיזי ולהיות חלק מהמטא-פיזי.

נעצור רגע וכל אחד יפנה לעצמו שאלה: **מתי זכה לעשות דבר משמעותי? משהו שיביא אותו לגן עדן? סביר להניח שאף אחד לא יזכיר ארוחה טובה או קניית כורסה. המונח "מעשה משמעותי" מתקשר אינטואיטיבית עם מעשה בו חצינו גבולות ועשינו אך ורק כי צריך!** משהו כמו תרומה לעניים, אדם שאמרנו לו מילה טובה ברגע הנכון או קיום מצווה שזכינו לה מתוך התגברות על קשיים.

נערוך ניסוי נוסף: נספר סיפור מרגש על אדם שהניח את טובתו האישית ויותר לאחרים או אדם שזכה להתעלות על מידותיו ולהתמסר לרצון ה'. מיד נראה דמעות בזוויות העין של כולנו. כל אדם מתרגש ממשפטים כמו "במקום לשאול מה המדינה עשתה בשבילך, שאל מה עשית בשביל המדינה". משום שהאמת היא שאנו שונים ממה שאמרו לנו. אנו הרבה יותר קדושים ממה שאפשר לחשוב.

זה היה יסוד השמחה העצומה בבית השואבה. שכן החגיגה הייתה מימוש רצון ה' בהרתו. **לא היה בה כל חוויה אישית מלבד רצון ה'.** הם בסך הכול שתו מים, לא יין. לא היה כל עונג אישי במצווה הזו. ואצל יהודי אין דבר מרומם יותר מלזכות להיות חלק מהעניין האלוקי.

ואולי יש לומר, שלכן מדינת היהודים בימינו היא מקום מאושר. משום שאחרי הכול, שולטים כאן הערכים היהודיים. אנחנו המדינה עם הילודה הכי גבוהה במערב, אנחנו נאבקים על חרבנו וכל צעיר שגדל כאן מרגיש שיש משמעות לקיומו. באיזשהו מקום, באוזן של כולנו מצטלצלת התחושה שאנחנו חלק מסיפור היסטורי גדול שנמשך כבר אלפי שנים – כל אלו מחוללי ערך מהמעלה הראשונה.

4. ליקוטי שיחות ב/420 ואילך: שמחה נוצרת מהיציאה מההגבלות, היינו שכאשר אדם מקבל משהו שהוא לא ציפה לו כלל, שהוא למעלה מהשערת שכלו, מתעוררת תגובה בלי גבולית שהיא השמחה. נמצא מובן שבכדי שעבודת ה' תהיה בשמחה, צריכה להיות העבודה **בקבלת עול**. שכן כל עוד העבודה היא מצד ההשגה שלו, הרי זה עניין מוגבל לפי ערך ההשגה, שהרי הוא עצמו מוגבל הוא. אבל כאשר העבודה היא בקבלת עול, למעלה מהשגתו והוא מתקשר עם הקב"ה הבלתי מוגבל על ידי קיום מצוותיו – הרי זה פועל עליו עצמו שייצא מההגבלות שלו, אמתיות עניין השמחה. ולכן עיקר השמחה הייתה בניסוך המים, ולא בניסוך היין, שהייתה בקבלת עול פשוטה מפני רצון ה'.

ה. בהמשך לתפישה הזו אודות סוד השמחה בבית השואבה, ביאר הרבי בשיחות שונות נקודות רבות. הנה כמה מיוחדות במינן.

א. ההלכה היא שבעוד שניסוך היין היה כשר רק ביום, ניסוך המים היה יכול להיעשות גם בלילה. מה ההבדל? הרעיון ברור לגמרי לפי המובא כאן.

סם ב/427: זה גם הטעם לכך שניסוך היין היה כשר דווקא ביום ואילו ניסוך המים כשר גם בלילה. שכן עבודת ההשגה בטעם ודעת (יין) נוצרת בזמנים של יום, שמזרז ונרגש אצלו בשכל ויכול לעבוד ה' מתוך הבנה. אולם העבודה בקבלת עול (מים) יכולה להחזיק גם בלילה, בתקופות שלא מואר אצלו, ובכל זאת הוא אינו מתחשב בדבר ומתמסר לקבל עול מלכותו של ה'.

ב. הסמל של האדם הרוקד בתנ"ך הוא דוד המלך. אנו זוכרים את התיאור על התפרצות השמחה של דוד מול ארון הברית העולה לירושלים מקרית יערים. והשאלה היא, למה דווקא דוד היה זה שהעריך כל כך את היהדות שלו? יתירה מכך: הרי מיכל בת שאול נזפה בו והעידה כי אבא מעולם "לא נקלה" כך לעיני אנשים – ומה אם כן ההבדל בין דוד לשאול?

מוסבר במאמרי חסידות כי דוד היה אב-טיפוס של "**בעל התשובה**", בעוד ששאול הוא הסמל של הצדיק שעובד את ה' בדרך ישרה. ובעל תשובה חש במלוא העוצמה את הזכות להיות חלק מהעניין האלוהי. הוא מלא הערכה לחיים ומבין את משמעותם. אין אדם כמוהו שחצה את הגבולות בין הסופי לאינסופי. וזאת בניגוד לצדיק, שחיי הקדושה אצלו הם דבר מובן מאליהו.

ג. נעיר בקצרה (וראו בארוכה בשיחת בית השואבה תשכ"ד) כי בכך ביאר הרבי שאלה עצומה בהיבט ההיסטורי של חג הסוכות: בספר נחמיה (ח,יז) ישנו משפט סתום ביותר שמעורר תמיהה רבת. מסופר שם שלאחר שיבת ציון מגלות בבל, הגולים עשו דבר חידוש: הם קיימו מצוות סוכה - **דבר שלא עשו מאז ימי ישוע בן נון!** כך כתוב "ויעשו כל הקהל השבים מן השבי סוכות וישבו בסוכות, כי לא עשו מימי ישוע בן נון כן בני ישראל עד היום ההוא! ותהי שמחה גדולה מאוד". והפליאה עצומה: וכי במשך אלף שנות השופטים, הנביאים, המלכים ובית המקדש הראשון לא הקימו סוכות?! הגמרא עצמה מקשה (ערכין לב,ב): "אפשר בא דוד ולא עשו סוכות בא שלמה ולא עשו סוכות"?

אחת הפרשנויות לפסוק היא של המצודת דוד: "עשו המצווה **מן המובחר** כמו שלא עשו כן מימי ישוע בן נון ... ותהי השמחה על אשר עשו המצווה **בתיקון רב**". הם בוודאי קיימו סוכה מאז ומתמיד, אך לא היה זה כתיקונה. מה הרעיון כאן?

הרבי ביאר את הדברים באופן נפלא: הדורות הראשונים שגרו בארץ, חיו חיים יהודיים **מובנים מאליהם**, בורגניים ושטחיים. ולכן שמחת הסוכות שלהם הייתה מוגבלת. הם לא ידעו להעריך את הפלא בלזכות לחבר את הגבול והבלי גבול. אולם הדור של עזרא שב לארץ אחרי שבעים שנות ניתוק, הם התדרדרו מבחינה רוחנית כמסופר שם לגבי הבאת הנשים הנוכריות. ולכן כשהם שבו בתשובה ושינו את חייהם מהקצה אל הקצה מתוך הפרדות מהנשים הנוכריות – הם חוו את הסוכות במלוא העוצמה. הדור הזה ידע להעריך את הזכות להיות קשור עם הקב"ה, וכך התפרצות השמחה הייתה כזו שלא היה כמותה.

כתיבת והפצת שיעורי חודש תשרי תשע"ט

מוקדשים לזכות

הרה"ת לוי יצחק משה בן שמעון

להצלחה למעלה מדרך הטבע ולהבאת הגאולה בפועל ממש

בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל

ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי

ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי

להצלחה רבה בכל ענייניהם

ולעילוי נשמת מרת

שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב